

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MACIEJE SZPUNARA
přednesené dne 2. května 2019¹

Věc C-28/18

**Verein für Konsumenteninformation
proti
Deutsche Bahn AG**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko)]

„Řízení o předběžné otázce – Nařízení (EU) č. 260/2012 – Článek 9 odst. 2 – Technické a obchodní požadavky pro úhrady a inkasa v eurech – Dostupnost plateb – Platba inkasem v rámci systému SEPA (jednotná oblast pro platby v eurech) – Všeobecné podmínky požadující, aby měl plátce bydliště ve stejném členském státě jako příjemce“

Úvod

1. Je všeobecně uznávanou pravdou, že základní svobody, které tvoří vnitřní trh, jsou „alergické“ na požadavky bydliště. Podle základních svobod se činnost unijního normotvůrce² i Soudního dvora soustřeďovala a soustředí na odstranění překážek, které jsou založené na požadavcích bydliště. V této souvislosti z ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že vnitrostátní pravidla, která rozlišují na základě bydliště, mohou působit v neprospěch především státních příslušníků z jiných členských států, neboť osobami, které v příslušném členském státě nemají bydliště, jsou nejčastěji cizinci³. Vzhledem k tomu, že základní svobody jsou určeny především členským státům, týkají se věci, jimiž se zabývá Soudní dvůr, především státních opatření, která stanoví (vnitrostátní) požadavky bydliště.

2. Daleko méně jsou známy situace, kdy soukromoprávní subjekt požaduje, aby jiný soukromoprávní subjekt měl sídlo nebo bydliště na určitém místě. Pokud jde o unijní právo, panuje nejistota. Je v souladu s právem, že je v mnoha případech pro zákazníka, který nemá bydliště ve stejném státě, v němž má sídlo banka, prakticky nemožné získat hypoteční úvěr od této banky? Může pojistitel odmítnout pojistit potenciálního zákazníka, který má bydliště v jiném členském státě? Alespoň pro laika jsou takové situace těžko slučitelné s cílem vnitřního trhu. Zatímco pro některé jsou takové postupy neslučitelné s principem vnitřního trhu, „v němž je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu v souladu s ustanoveními Smluv⁴“, jiní by poukázali na to, že údajně existuje podstatný rozdíl mezi činností veřejnoprávních a soukromoprávních subjektů, a na skutečnost, že z logiky věci se činnost veřejnoprávních subjektů měla, alespoň zpočátku, řídit základními svobodami a činnost soukromoprávních subjektů ustanoveními soutěžního práva. Zbytek byl nechán na samotném „trhu“.

1 – Původní jazyk: angličtina.

2 – Viz například články 20 a 21 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu (Úř. věst. 2006, L 376, s. 36).

3 – Viz například rozsudek ze dne 7. května 1998, Clean Car Autoservice (C-350/96, EU:C:1998:205, bod 29 a citovaná judikatura).

4 – Viz čl. 26 odst. 2 SFEU.

3. Odpovědět na tento zásadní spor není úkolem tohoto stanoviska⁵. Stačí říct, že „trh“ zjevně v řadě případů selhal v „horizontálních“ vztazích mezi dvěma soukromoprávními subjekty, a proto unijní normotvůrce začal jednat a omezil autonomii vůle⁶. Názorným příkladem v této oblasti je nařízení o poplatcích za roaming v EU⁷. V tomto nařízení unijní normotvůrce skutečně zasáhl do vztahu mezi soukromoprávními subjekty, které se nacházejí v asymetrickém vztahu: telefonními operátory na jedné straně a spotřebiteli na druhé straně, a přímo použil klasické nástroje vnitřního trhu, jako je zásada zákazu diskriminace, na horizontální vztahy⁸.

4. Dalším příkladem unijního legislativního zásahu je projednávaná věc: přeshraniční platby v Evropské unii. Pro tyto účely přijala Rada bezprostředně předtím, než se eurobankovky a euromince staly zákonným platidlem⁹, dne 29. prosince 2001 nařízení o přeshraničních platbách v eurech: nařízení (ES) č. 2560/2001¹⁰, které bylo zrušeno nařízením (ES) č. 924/2009¹¹. Následně unijní normotvůrce přijal nařízení (EU) č. 260/2012, kterým se stanoví technické a obchodní požadavky pro úhrady a inkasa v eurech¹². Předmětem původního řízení je právě výklad posledně jmenovaného nařízení.

5. Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko) by rád věděl, zda může německý železniční dopravce Deutsche Bahn Aktiengesellschaft (dále jen „Deutsche Bahn“) požadovat, aby zákazníci, kteří si přejí platit inkasem, měli bydliště v Německu.

6. V tomto stanovisku jsem dospěl k závěru, že odpověď by měla být záporná. Můj hlavní argument lze shrnout následovně: společnost není povinna nabízet svým zákazníkům platbu inkasem. Pokud však takovou možnost poskytuje, musí ji nabízet nediskriminačním způsobem.

Právní rámec

7. Článek 1 nařízení č. 260/2012, nadepsaný „Předmět a oblast působnosti“, zní následovně:

„1. Toto nařízení stanoví pravidla pro úhrady a inkasní transakce denominované v eurech v rámci Unie, pokud se poskytovatel platebních služeb plátce a poskytovatel platebních služeb příjemce nacházejí v Unii nebo pokud se jediný poskytovatel platebních služeb v rámci platební transakce nachází v Unii.

2. Toto nařízení se nevztahuje na:

a) platební transakce prováděné mezi poskytovateli platebních služeb a v rámci poskytovatelů platebních služeb, včetně jejich obchodních zástupců nebo poboček, na jejich vlastní účet;

5 – Pravda je jistě někde uprostřed.

6 – K autonomii vůle a unijnímu právu viz Leczykiewicz, D., Weatherill, St., „Private Law Relationships in EU Law“, v D. Leczykiewicz, St. Weatherill (eds.), *The Involvement of EU Law in Private Law Relationships*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2013, s. 1–8, na s. 3–5.

7 – Viz nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 531/2012 ze dne 13. června 2012 o roamingu ve veřejných mobilních komunikačních sítích v Unii (Úř. věst. 2012, L 172, s. 10).

8 – EU samozřejmě přijala právní úpravu formou harmonizace rovněž v oblasti řady dalších aspektů soukromého práva, tedy v oblasti situací, které jsou z povahy věci horizontální (např. obchodní zástupci, odpovědnost za vadu výrobku, pojištění a obecně ochrana spotřebitelů). Avšak ačkoli konečným účelem může i zde být vytvoření vnitřního trhu (v podrobnostech viz Müller-Graff, P.-Chr., „Allgemeines Gemeinschaftsprivatrecht“, v M. Gebauer, Chr. Teichmann (eds.), *Europäisches Privat- und Unternehmensrecht (Enzyklopädie Europarecht, Band 6)*, Nomos, Baden-Baden, 2014, s. 69–151, v bodě 43 a násl.), použité nástroje nejsou stejné. V těchto případech normotvůrce jde nad pouhé převzetí pojmů, které jsou obvykle používány v rámci základních svobod.

9 – 1. ledna 2002.

10 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 19. prosince 2001 o přeshraničních platbách v eurech (Úř. věst. 2001, L 344, s. 13; Zvl. vyd. 06/04, s. 283).

11 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 16. září 2009 o přeshraničních platbách ve Společenství a zrušení nařízení (ES) č. 2560/2001 (Úř. věst. 2009, L 266, s. 11).

12 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 14. března 2012, kterým se stanoví technické a obchodní požadavky pro úhrady a inkasa v eurech a kterým se mění nařízení (ES) č. 924/2009 (Úř. věst. 2012, L 94, s. 22), ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 248/2014 ze dne 26. února 2014 (Úř. věst. 2014, L 84, s. 1) (dále jen „nařízení č. 260/2012“).

- b) platební transakce zpracovávané a vypořádávané platebními systémy pro velké platby, avšak kromě inkasních transakcí, u kterých plátce výslovně nepožádal, aby byly provedeny prostřednictvím platebních systémů pro velké platby;
- c) platební transakce uskutečňované prostřednictvím platební karty nebo podobného prostředku, včetně výběrů hotovosti, pokud není platební karta nebo podobný prostředek použit pouze k získání informací nutných přímo pro provedení úhrady nebo inkasa na platební účet a z platebního účtu, které jsou identifikovány ve formátu BBAN nebo IBAN;
- d) platební transakce prováděné pomocí jakéhokoli telekomunikačního, digitálního nebo informačně technologického zařízení, pokud výsledkem takových platebních transakcí není úhrada ani inkaso na platební účet a z platebního účtu identifikovatelného ve formátu BBAN nebo IBAN;
- e) transakce poukazování peněz ve smyslu čl. 4 odst. 13 směrnice 2007/64/ES;^[13]
- f) platební transakce, při kterých dochází k převodu elektronických peněz ve smyslu čl. 2 bodu 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/110/ES ze dne 16. září 2009 o přístupu k činnosti institucí elektronických peněz, o jejím výkonu a o obezřetnostním dohledu nad touto činností, ^[14] pokud výsledkem těchto transakcí není úhrada nebo inkaso na platební účet nebo z platebního účtu identifikovatelného ve formátu BBAN nebo IBAN.

3. Pokud se platební schémata zakládají na platebních transakcích prostřednictvím úhrad nebo inkas, zároveň však obsahují doplňující volitelné prvky nebo služby, vztahuje se toto nařízení pouze na úhrady a inkasa, které tvoří základ těchto transakcí.“

8. Článek 2 nařízení č. 260/2012, nadepsaný „Definice“ stanoví:

„Pro účely tohoto nařízení se rozumí:

- 1) ‚úhradou‘ vnitrostátní nebo přeshraniční platební služba za účelem připsání částky na platební účet příjemce prostřednictvím platební transakce nebo řady platebních transakcí z platebního účtu plátce provedených na základě pokynů plátce poskytovatelem platebních služeb, u něhož má plátce veden platební účet;
- 2) ‚inkasem‘ vnitrostátní nebo přeshraniční platební služba za účelem odepsání částky z platebního účtu plátce, při níž podnět k platební transakci dává příjemce na základě souhlasu plátce;
- 3) ‚plátcem‘ fyzická nebo právnická osoba, která je majitelem platebního účtu a umožní platební příkaz z tohoto platebního účtu, nebo v případě neexistence platebního účtu plátce fyzická nebo právnická osoba, která dá platební příkaz ve prospěch platebního účtu příjemce;
- 4) ‚příjemcem‘ fyzická nebo právnická osoba, která je majitelem platebního účtu a která je zamýšleným příjemcem peněžních prostředků, jež jsou předmětem platební transakce;
- 5) ‚platebním účtem‘ účet vedený na jméno jednoho nebo více uživatelů platebních služeb, který je využíván k provádění platebních transakcí;

[...]

13 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 13. listopadu 2007 o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES (Úř. věst. 2007, L 319, s. 1).

14 – Úř. věst. 2009, L 267, s. 7.

21) ‚zmocněním k inkasu‘ vyjádření souhlasu a autorizace, které plátce uděluje příjemci a (přímo nebo nepřímo prostřednictvím příjemce) poskytovateli platebních služeb plátce a kterým příjemci povoluje dát podnět k inkasování z určeného platebního účtu plátce a poskytovateli platebních služeb plátce povoluje tyto pokyny splnit;

[...]

26) ‚přeshraniční platební transakcí‘ platební transakce z podnětu plátce nebo příjemce, pokud se poskytovatel platebních služeb plátce a poskytovatel platebních služeb příjemce nacházejí v různých členských státech;

27) ‚vnitrostátní platební transakcí‘ platební transakce z podnětu plátce nebo příjemce, pokud se poskytovatel platebních služeb plátce a poskytovatel platebních služeb příjemce nacházejí v témže členském státě;

[...]“

9. Podle článku 3 nařízení č. 260/2012, nadepsaného „Dosažitelnost“:

„1. Poskytovatel platebních služeb příjemce, který je dosažitelný pro vnitrostátní úhradu v rámci platebního schématu, musí být v souladu s pravidly celounijního platebního schématu dosažitelný pro úhradu z podnětu plátce prostřednictvím poskytovatele platebních služeb nacházejícího se v kterémkoliv členském státě.

2. Poskytovatel platebních služeb plátce, který je dosažitelný pro vnitrostátní inkaso v rámci určitého platebního schématu, musí být v souladu s pravidly celounijního platebního schématu dosažitelný pro inkaso z podnětu příjemce prostřednictvím poskytovatele platebních služeb nacházejícího se v kterémkoliv členském státě.

3. Odstavec 2 se použije pouze na inkasa, která mohou spotřebitelé provádět jako plátci v rámci tohoto platebního schématu.“

10. Článek 9 nařízení č. 260/2012, nadepsaný „Dostupnost plateb“, stanoví:

„1. Plátce, který provádí úhradu ve prospěch příjemce, který je majitelem platebního účtu nacházejícího se v Unii, si nesmí určovat členský stát, v němž se má tento platební účet nacházet, pokud je tento platební účet dosažitelný v souladu s článkem 3.

2. Příjemce, který přijímá úhradu nebo používá inkaso k získávání peněžních prostředků od plátce, který je majitelem platebního účtu nacházejícího se v Unii, si nesmí určovat členský stát, v němž se má tento platební účet nacházet, pokud je tento platební účet dosažitelný v souladu s článkem 3.“

11. Článek 77 odst. 1 směrnice (EU) 2015/2366¹⁵, nadepsaný „Žádosti o vrácení peněžních prostředků z platební transakce iniciované příjemcem nebo jeho prostřednictvím“, stanoví:

„Členské státy zajistí, aby plátce mohl požádat o vrácení peněžních prostředků autorizované platební transakce iniciované příjemcem nebo jeho prostřednictvím podle článku 76, a to ve lhůtě osmi týdnů ode dne, kdy byly peněžní prostředky odesány z účtu.“

15 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 25. listopadu 2015 o platebních službách na vnitřním trhu, o změně směrnice 2002/65/ES, 2009/110/ES, 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 a o zrušení směrnice 2007/64/ES (Úř. věst. 2015, L 337, s. 35).

12. Nařízení (EU) 2018/302¹⁶, které se použije od 3. prosince 2018, v článku 5, nadepsaném „Nepřípustnost diskriminace z důvodů souvisejících s platbou“, stanoví následující:

„1. Obchodník nesmí v rámci jím přijímaných platebních prostředků uplatňovat z důvodů souvisejících se státní příslušností, místem bydliště nebo místem usazení zákazníka, umístěním platebního účtu, místem usazení poskytovatele platební služby nebo místem vydání platebního prostředku na území Unie odlišné podmínky pro platební transakci, pokud:

- a) je platební transakce provedena elektronickou transakcí úhradou, inkasem nebo karetním platebním prostředkem v rámci stejné platební značky a kategorie;
- b) jsou splněny požadavky na ověření podle směrnice (EU) 2015/2366 a
- c) měnou transakcí je měna, kterou obchodník přijímá.

2. Je-li to opodstatněno objektivními důvody, nebrání zákaz stanovený v odstavci 1 obchodníkovi v zdržení dodávky zboží nebo odepření poskytnutí služby, dokud neobdrží potvrzení, že platební transakce byla řádně iniciována.

3. Zákaz stanovený v odstavci 1 nebrání obchodníkovi v požadování poplatků za použití karetního platebního prostředku, u něhož nejsou mezibankovní poplatky upraveny podle kapitoly II nařízení (EU) 2015/751,^[17] a u platebních služeb, na které se nevztahuje nařízení (EU) č. 260/2012, ledaže byl v právním řádu členského státu, který se na činnost obchodníka vztahuje, zaveden zákaz nebo omezení práva požadovat poplatky za použití platebních prostředků v souladu s čl. 62 odst. 5 směrnice (EU) 2015/2366. Uvedené poplatky nesmí přesáhnout výši přímých nákladů vzniklých obchodníkovi v důsledku použití platebního prostředku.“

Skutkové okolnosti, řízení a předběžná otázka

13. Žalobce v původním řízení, Verein für Konsumenteninformation, je na základě rakouského práva oprávněn podat žalobu na ochranu spotřebitelů.

14. Žalovaná v původním řízení, společnost Deutsche Bahn, je železniční dopravce se sídlem v Německu, který mimo jiné nabízí rakouským zákazníkům možnost rezervace jízd po železnici přes internet. Za tímto účelem se spotřebiteli uzavírá smlouvy na základě svých přepravních podmínek. Tyto podmínky obsahují ustanovení, podle něhož jízdenky rezervované přes internet mohou být zaplacený zejména kreditní kartou, okamžitým bankovním převodem nebo inkasním systémem jednotné oblasti pro platby v eurech (SEPA), přičemž platba inkasem je omezena na zákazníky s bydlištěm v Německu. Kromě toho je pro aktivaci inkasního systému SEPA nutný souhlas s posouzením bonity udělený v průběhu registrace.

15. Verein für Konsumenteninformation podal žalobu na zdržení se jednání k Handelsgericht Wien (Obchodní soud, Vídeň, Rakousko), kterou se domáhal, aby uvedený soud uložil společnosti Deutsche Bahn, aby se zdržela užívání uvedeného ujednání ve spotřebitelských smlouvách z důvodu, že je v rozporu s čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012, jelikož spotřebitel má zpravidla platební účet u banky se sídlem v členském státě, kde má sám bydliště.

16 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 28. února 2018 o řešení neoprávněného zeměpisného blokování a dalších forem diskriminace založených na státní příslušnosti, místě bydliště či místě usazení zákazníků v rámci vnitřního trhu a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES (Úř. věst. 2018, L 601, s. 1).

17 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 29. dubna 2015 o mezibankovních poplatcích za karetní platební transakce (Úř. věst. 2015, L 123, s. 1).

16. Rozsudkem ze dne 13. července 2016 Handelsgericht Wien (Obchodní soud, Vídeň) vyhověl žalobě Verein für Konsumenteninformation ve vztahu ke spotřebitelům s bydlištěm v Rakousku z důvodu, že sporné ujednání je v rozporu s čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012.

17. Na základě odvolání Oberlandesgericht Wien (Vrchní zemský soud, Vídeň, Rakousko) rozsudkem ze dne 14. března 2017 rozsudek soudu prvního stupně zrušil a žalobu Verein für Konsumenteninformation zamítl z důvodu, že čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012 sice vyžaduje, aby plátcí a příjemci měli jen jeden platební účet, aby mohli provádět vnitrostátní i přeshraniční platby prostřednictvím inkasního systému SEPA, nicméně uvedené nařízení příjemci neukládá povinnost v obchodních transakcích se spotřebiteli vždy akceptovat určité platební nástroje SEPA.

18. V řízení o opravném prostředku „Revision“, který podal Verein für Konsumenteninformation proti uvedenému rozsudku, Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud) uvedl, že podle jeho názoru se čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012 tím, že zakazuje plátcům a příjemcům určovat si členský stát, v němž se má nacházet účet druhé strany, neuplatní na poskytovatele platebních služeb, nýbrž na vztah mezi příjemci a plátcí, čímž jim poskytuje ochranu. Je sice pravda, že podle doslovného výkladu toto ustanovení pouze zakazuje, aby bylo jako kritérium určeno místo vedení platebního účtu, nicméně požadavek, aby měl plátce inkasa bydliště ve stejném členském státě jako příjemce, by se nicméně mohl tohoto ustanovení dotknout, jelikož účet plátce je zpravidla veden ve státě, ve kterém má tento plátce bydliště.

19. Za těchto okolností se Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud) usnesením ze dne 20. prosince 2017, které bylo Soudnímu dvoru doručeno dne 17. ledna 2018, rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Má se čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012 vykládat tak, že je příjemci zakázáno činit platbu v inkasním systému SEPA závislou na bydlišti plátce v členském státě, ve kterém má sídlo (bydliště) i příjemce, pokud je přípustná platba i jiným způsobem, např. kreditní kartou?“

20. Písemná vyjádření předložili účastníci původního řízení a Evropská komise a všichni uvedení také přednesli ústní vyjádření na jednání, které se konalo dne 30. ledna 2019.

Posouzení

21. Předkládající soud se táže, zda je na základě řádného výkladu čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012 příjemci zakázáno činit platbu v inkasním systému SEPA závislou na podmínce, že bydliště plátce se nachází v členském státě, ve kterém má sídlo (bydliště) i příjemce.

22. Verein für Konsumenteninformation má za to, že čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012 zakazuje příjemci podmiňovat přijetí plateb prostřednictvím inkasního systému SEPA tím, že má plátce bydliště v členském státě, ve kterém má sídlo nebo bydliště i příjemce, i když jsou přijímány také jiné způsoby platby, například kreditní kartou. Komise tento názor sdílí.

23. Společnost Deutsche Bahn s tímto názorem nesouhlasí. Tvrdí, že čl. 9 odst. 2 uvedeného nařízení sice upravuje vztah mezi plátcem a příjemcem, nestanoví však, že je příjemce povinen nabízet platbu inkasem, ani že nesmí požadovat, aby plátce splnil další podmínky, aby mohl inkaso použít. Uvedené ustanovení zejména nestanoví, že je příjemce, který si přeje nabízet platbu inkasem, buď povinen tuto možnost nabízet všem svým zákazníkům, nebo ji nesmí nabízet nikomu. Z uvedeného ustanovení vskutku jasně vyplývá, že použití inkasního systému vyžaduje příslušnou dohodu mezi smluvními stranami. Pouze v takovém případě by příjemce nemohl požadovat, aby byl platební účet použit k provedení inkasa veden v určitém členském státě.

Článek 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012 – povinnosti příjemce

24. Podle čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012 „příjemce, který přijímá úhradu nebo používá inkaso k získávání peněžních prostředků od plátce, který je majitelem platebního účtu nacházejícího se v Unii, si nesmí určovat členský stát, v němž se má tento platební účet nacházet, pokud je tento platební účet dosažitelný v souladu s článkem 3 [uvedeného nařízení]“.

25. Právní definice hlavních pojmů tohoto ustanovení jsou obsaženy v článku 2 téhož nařízení. Podle něj se úhradou rozumí platební služba za účelem připsání částky na platební účet příjemce prostřednictvím platební transakce z platebního účtu plátce provedené na základě pokynů plátce poskytovatelem platebních služeb, u něhož má plátce veden platební účet¹⁸. Inkaso pak znamená platební službu za účelem odepsání částky z platebního účtu plátce, při níž podnět k platební transakci dává příjemce na základě souhlasu plátce.

26. Lze tvrdit, opírajíc se výlučně o znění čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012, že společnost Deutsche Bahn nejednala protiprávně. Společnost Deutsche Bahn ve skutečnosti nepožaduje, aby zákazníci, kteří si přejí využít inkasní systém, měli platební účet v nějakém konkrétním členském státě.

27. Není to však tak jednoduché. Jak vysvětlím dále, existují přesvědčivé argumenty s ohledem na kontext a cíle dotčeného nařízení¹⁹, které poukazují na jiný výklad čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012.

28. Nařízení č. 260/2012 bylo přijato jako součást projektu k vytvoření jednotné oblasti pro platby v eurech (SEPA) s cílem zavedení společných platebních služeb v celé Evropské unii pro platby denominované v eurech, které mají nahradit stávající vnitrostátní platební služby. Pro účely zajištění plného přechodu na celounijní úhrady a inkasa v eurech zavádí uvedené nařízení technické a obchodní požadavky s cílem zřízení integrovaného trhu elektronických plateb, „kde není rozdílu mezi vnitrostátními a přeshraničními platbami“²⁰. Tyto požadavky se použijí na SEPA platby, přeshraniční i domácí, a to za stejných podmínek a v souladu se stejnými právy a povinnostmi, „bez ohledu na jejich polohu v Unii“²¹.

29. Ačkoli hlavním účelem nařízení č. 260/2012 je stanovit technické a obchodní požadavky pro úhrady a inkasa za účelem zavedení společných platebních služeb v Evropské unii, což znamená, že se uvedené nařízení týká především příjemců, zohledňuje rovněž plátce, a to konkrétně – a do určité míry – vztah mezi příjemci a plátcem. V tomto ohledu se čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012, který v systematické uvedení nařízení představuje něco jako *aliud*, použije konkrétně na tento vztah mezi příjemci a plátcem²². V této souvislosti je v odůvodnění uvedeného nařízení zdůrazněn význam vysoké úrovně ochrany plátců, zejména pro inkasní transakce²³.

30. Ve skutečnosti v převážné většině případů bydlíště osoby v Evropské unii odpovídá místu, kde je umístěn její platební účet. Tato skutečnost je patrně tak samozřejmá, že nevyžaduje další důkaz. Požadovat, aby měl plátce bydlíště v určitém členském státě, je tedy totéž, jako stanovit, v jakém členském státě musí být umístěn platební účet. Kromě toho, jak správně zdůrazňuje Verein für Konsumenteninformation, podmiňovat platbu inkasem tím, že si spotřebitel zřídí bydlíště v Německu, vede k ještě závažnějšímu omezení než podmínka (pouhého) založení platebního účtu v Německu.

18 – Viz čl. 2 odst. 1 nařízení č. 260/2016.

19 – Podle ustálené judikatury Soudního dvora je třeba pro výklad ustanovení unijního práva zohlednit nejen jeho znění, ale i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jehož je součástí, a zejména genezi této právní úpravy: viz například rozsudek ze dne 17. dubna 2018, Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257, bod 44 a citovaná judikatura).

20 – Viz bod 1 odůvodnění nařízení č. 260/2012.

21 – Viz bod 1 odůvodnění nařízení č. 260/2012.

22 – Německý vrchní zemský soud dokonce toto ustanovení charakterizoval jako ustanovení, které chrání spotřebitele. Viz Oberlandesgericht Karlsruhe, 20. dubna 2018, 4 U 120/17, bod 10 a násl., MultiMedia und Recht (MMR), 2018, s. 611.

23 – Viz bod 32 odůvodnění nařízení č. 260/2012, který rovněž odkazuje na „vysokou úroveň ochrany spotřebitele“.

31. Zdálo by se tedy, že postup společnosti Deutsche Bahn je v rozporu s čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012.

32. Společnost Deutsche Bahn nicméně uvádí dva argumenty, které její postup odůvodňují. Zaprvé uvedená společnost tvrdí, že je třeba zohlednit literu i ducha nařízení 2018/302. Zadruhé má společnost Deutsche Bahn za to, že její postup odůvodňuje údajná potřeba provést posouzení bonity. Postupně se s těmito dvěma argumenty vypořádám.

Nařízení 2018/302

33. Společnost Deutsche Bahn si plně uvědomuje, že nařízení 2018/302 se na projednávanou věc nepoužije.

34. Uvedené nařízení se použije od 3. prosince 2018²⁴ a projednávaná věc tudíž nespadá do jeho časové působnosti. Nespadá ani do jeho věcné působnosti, jelikož uvedené nařízení se v důsledku čl. 1 odst. 3 tohoto nařízení ve spojení s čl. 2 odst. 2 písm. d) směrnice 2006/123 nevztahuje na služby v oblasti dopravy. Kromě toho bod 9 odůvodnění nařízení 2018/302 uznává, že k diskriminaci může také docházet ve vztahu ke službám v oblasti dopravy, zejména s ohledem na prodej jízdenek pro přepravu cestujících. Uvedený bod odůvodnění v tomto ohledu odkazuje na čtyři nařízení, která se týkají odvětví dopravy, přičemž tři z nich obsahují ustanovení, která konkrétně zakazují diskriminaci v oblasti přístupu k dopravě na základě státní příslušnosti nebo místa pobytu: nařízení (ES) č. 1008/2008²⁵, nařízení (EU) č. 1177/2010²⁶ a nařízení (EU) č. 181/2011²⁷. Pokud jde o čtvrté nařízení, nařízení (ES) č. 1371/2007²⁸, které se týká práv a povinností cestujících v železniční přepravě, bod 9 odůvodnění nařízení 2018/302 stanoví, že „existuje záměr změnit v tomto smyslu v blízké budoucnosti nařízení [č. 1371/2007]“.

35. Společnost Deutsche Bahn se však domnívá, že nařízení 2018/302 je nicméně třeba zohlednit při výkladu čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012, aby se předešlo jakýmkoli rozporům a nesouladům při aplikaci sekundárního unijního práva.

36. V tomto ohledu společnost Deutsche Bahn tvrdí, že článek 5 nařízení 2018/302 obsahuje podrobná ustanovení, zda a kdy je diskriminace na základě bydliště dovolena. Podle čl. 5 odst. 1 uvedeného nařízení obchodník nesmí v rámci jím přijímaných platebních prostředků uplatňovat mimo jiné²⁹ z důvodů souvisejících s místem bydliště zákazníka odlišné podmínky pro platební transakci, pokud je

24 – Viz čl. 11 odst. 1 nařízení č. 2018/302.

25 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 24. září 2008 o společných pravidlech pro provozování leteckých služeb ve Společenství (Úř. věst. 2008, L 293, s. 3). Viz čl. 23 odst. 2: „Aniž je dotčen čl. 16 odst. 1, přístup k leteckým tarifům a leteckým sazbám za letecké služby z letiště nacházejícího se na území členského státu, na něž se vztahuje Smlouva, dostupným veřejnosti se poskytne bez diskriminace na základě na státní příslušnosti nebo místa pobytu zákazníka či místa usazení zástupce leteckého dopravce či jiného prodejce letenek ve Společenství.“ Kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

26 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 24. listopadu 2010 o právech cestujících při cestování po moři a na vnitrozemských vodních cestách a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 (Úř. věst. 2010, L 334, s. 1). Viz čl. 4 odst. 2: „Aniž jsou dotčeny sociální tarify, jsou smluvní podmínky a tarify uplatňované dopravci nebo prodejci přepravních dokladů nabízeny široké veřejnosti bez jakékoli přímé či nepřímé diskriminace na základě státní příslušnosti konečného zákazníka nebo místa usazení dopravců či prodejců přepravních dokladů v Unii.“

27 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 16. února 2011 o právech cestujících v autobusové a autokarové dopravě a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 (Úř. věst. 2011, L 55, s. 1). Viz čl. 4 odst. 2: „Aniž jsou dotčeny sociální tarify, jsou smluvní podmínky a tarify uplatňované dopravci nabízeny široké veřejnosti bez jakékoli přímé či nepřímé diskriminace na základě státní příslušnosti konečného zákazníka nebo místa usazení dopravců či prodejců přepravních dokladů v Unii.“

28 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 23. října 2007 o právech a povinnostech cestujících v železniční přepravě (Úř. věst. 2007, L 315, s. 14).

29 – Jakož i z důvodů souvisejících se státní příslušností, místem usazení zákazníka, umístěním platebního účtu, místem usazení poskytovatele platební služby nebo místem vydání platebního prostředku na území Unie.

platební transakce provedena elektronickou transakcí úhradou, inkasem nebo karetním platebním prostředkem v rámci stejné platební značky a kategorie³⁰ a jsou splněny požadavky na ověření podle směrnice (EU) 2015/2366³¹. Společnost Deutsche Bahn tvrdí, že právě tyto požadavky na ověření³² nejsou v projednávané věci splněny, což znamená, že diskriminace na základě bydliště je možná.

37. Společnost Deutsche Bahn se domnívá, že jelikož je v projednávané věci (v případě, že by hypoteticky spadala do oblasti působnosti nařízení 2018/302) možná diskriminace na základě bydliště podle článku 5 uvedeného nařízení, je diskriminace možná i na základě čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012. Soudní dvůr by proto měl čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012 vykládat tak, že je diskriminace na základě bydliště dovolena.

38. Odkaz na nařízení 2018/302 – a možné negativní analogie, které z něj lze vyvodit – není pro mě pro účely projednávané věci přesvědčivý³³.

39. Nařízení 2018/302 je příkladem situace, kdy unijní normotvůrce konkretizoval kritéria pro určení podmínek, za kterých je zakázáno nerovné zacházení na základě bydliště plátce (nebo jinými slovy, kdy je takové nerovné zacházení dovoleno). Takové měřítko se použije v rámci oblasti působnosti nařízení 2018/302 a pouze v něm. Je spojeno se specifiky zeměpisného blokovaní, která jsou zcela odlišná od specifik plateb inkasem. Pokud by si unijní normotvůrce přál zavést stejná měřítka ve vztahu k platbám prostřednictvím inkasního systému SEPA v rámci oblasti působnosti nařízení 260/2012, mohl tak učinit. Avšak v situaci, kdy uvedené nařízení neobsahuje jasný křížový odkaz na jiné právní předpisy, jako například nařízení 2018/302, je pro mě obtížné křížovým způsobem „provázat“ pojmy, a to tím spíše vzhledem ke skutečnosti, že se v projednávané věci jedná o horizontální vztah mezi dvěma soukromoprávními subjekty. V takové situaci je předpoklad, že unijní normotvůrce již zohlednil a zvážil všechny zájmy, dokonce silnější a není důvod jej zpochybňovat.

40. Závěrem je tedy třeba uvést, že by nařízení 2018/302 nemělo být zohledňováno při výkladu čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012, jak tvrdí společnost Deutsche Bahn. Odkazy na nařízení 2018/302 a údajné analogie jsou daleko více matoucí než přesvědčivé.

Výjimky z povinností příjemce

41. Nakonec bych se rád vypořádal s otázkou, zda by případně mohlo být odůvodněno omezení svobody platby, zakázané v čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012, jinými slovy zda je možné, aby se podnik odchýlil od požadavků stanovených v čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012.

42. Společnost Deutsche Bahn v souvislosti s platbou inkasem poukazuje na riziko zneužití a neplacení. Toto riziko je údajně vysoké, pokud je, jako v původním řízení, zmocnění k inkasu v rámci systému SEPA příjemci uděleno přímo zákazníkem bez zásahu poskytovatelů platebních služeb zákazníka nebo příjemce. V případě jiných platebních metod by poskytovatel platebních služeb přijal platbu zákazníka pouze v případě, že existuje předpoklad, že platba bude uhrazena. Naopak v případě platby inkasem musí sám příjemce posoudit riziko, že zákazník nezaplatí. Jako první splní své povinnosti příjemce tím, že vystaví jízdenku. V důsledku toho nese příjemce riziko, že plátce nezaplatí.

30 – Písmeno a).

31 – Písmeno b) a měnou transakcí je měna, kterou obchodník přijímá [písm. c)].

32 – Viz článek 97 směrnice 2015/2366.

33 – Je třeba zdůraznit, že podle písemného vyjádření společnosti Deutsche Bahn Soudní dvůr na základě čl. 61 odst. 1 jednacího řádu Soudního dvora na jednání vyzval účastníky řízení, aby se vyjádřili k možné relevanci nařízení 2018/302. Já za sebe jsem z jednání odešel poučen, že by se toto nařízení nemělo v projednávané věci použít.

43. Společnost Deutsche Bahn má proto za to, že je nutné, aby měla možnost provádět posouzení bonity. Společnosti, které takové služby nabízejí, tak obvykle činí na vnitrostátní úrovni. Společnost Deutsche Bahn zdůrazňuje, že jednoduše není schopna provádět přiměřená posouzení bonity za stejných podmínek ve všech zemích jednotné oblasti pro platby v eurech. Posouzení bonity zákazníků s bydlištěm v Rakousku je přibližně patnáctkrát dražší než u zákazníků s bydlištěm v Německu. Pokud by příjemce musel přizpůsobit své zúčtovací systémy a rozhraní tak, aby mohl provádět posouzení bonity v celé jednotné oblasti pro platby v eurech, vznikly by mu značné finanční náklady. Kvůli těmto nákladům by inkasní systém často prostě nebyl hospodářsky životaschopný a nebylo by možné jej dále nabízet. To nemohl být úmysl unijního normotvůrce.

44. Společnost Deutsche Bahn dále tvrdí, že zahrnutí úvěruschopnosti do způsobu platby zřízeného samotným provozovatelem by pro některé příjemce v jednotné oblasti pro platby v eurech nebylo proveditelné a v mnoha členských státech by nebylo za z obchodního hlediska přijatelných podmínek možné. Žádný provozovatel by neposkytl informace o úvěruschopnosti v rámci celé jednotné oblasti pro platby v eurech. V některých členských státech SEPA by nebylo možné získat přístup k žádným informacím nebo pouze k částečným informacím o úvěruschopnosti zákazníka. Příjemce by tedy u těchto zákazníků nemohl odpovídajícím způsobem omezit riziko neplnění inkasa v rámci systému SEPA, a pokud by byl povinen nabízet platbu inkasem zákazníkům s bydlištěm v těchto zemích, vědomě by nesl riziko, které nelze vyčíslit. Kromě toho z důvodu odlišných platebních zvyklostí nebo očekávání zákazníků v různých zemích SEPA by existovaly značné rozdíly v nákladech na získání informací o bonitě zákazníka, takže v jednom členském státě nemusí být ekonomicky výhodné upřednostňovat inkasa před jinými méně nákladnými způsoby platby.

45. Ačkoli chápu obchodní argumenty, které uvedla společnost Deutsche Bahn, z právního hlediska s touto argumentací nemohu souhlasit.

46. Ani čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012 ani žádné jiné ustanovení uvedeného nařízení nemohou sloužit jako odůvodnění. Dovožovat možná odůvodnění ze znění uvedeného nařízení (pravděpodobně v rozporu s domnělým úmyslem unijního normotvůrce, který by se jinak touto otázkou zabýval) není cesta, kterou by se podle mého názoru měl Soudní dvůr ubírat.

47. Opakuji, že chápu různé zájmy, které existují mezi plátcí a příjemci, jež byly zohledněny pro účely čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012, pokud jde o platbu inkasem. Ať se na to podíváme z jakéhokoliv úhlu, uvedené ustanovení nestanoví žádné výjimky. Unijní normotvůrce svůj úkol splnil – a pokud by se tak rozhodl, může jakékoliv ustanovení změnit, například z důvodu, že toto ustanovení nefunguje.

48. Argument, že v obchodní praxi neexistuje vnitřní trh záznamů dlužníků a posuzování úvěruschopnosti, nemůže sám o sobě odůvodnit dotčený požadavek bydliště. Kromě toho tato argumentace se nebezpečně blíží čistě ekonomickému argumentu v kontextu čtyř svobod. Tento argument nemůže obstát. Jak známo, členské státy se nemohou dovolávat čistě ekonomických argumentů jakožto naléhavého důvodu obecného zájmu. V horizontálních situacích pravděpodobně nejde o *veřejné* zájmy, zatímco *soukromé* zájmy jsou obvykle ekonomické povahy. Pouhé tvrzení neexistence vnitřního trhu záznamů dlužníků proto není dostačující.

49. Je pravda, že mohou existovat společnosti – příjemci, které raději z obchodních nebo jiných důvodů plátcům platbu inkasem nenabízejí. To je podle čl. 9 odst. 2 nařízení č. 260/2012 zcela oprávněné. Uvedené ustanovení se totiž použije pouze v případě, že se příjemce rozhodne platbu inkasem přijímat. V takovém případě nesmí docházet k diskriminaci. Pokud se v důsledku toho příjemce rozhodne místo nabízení diskriminačních způsobů platby určitý způsob platby vůbec nenabízet, jde o hospodářskou skutečnost, kterou je třeba přijmout.

Závěry

50. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na předběžnou otázku Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko) následovně:

„Článek 9 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 260/2012 ze dne 14. března 2012, kterým se stanoví technické a obchodní požadavky pro úhrady a inkasa v eurech a kterým se mění nařízení (ES) č. 924/2009, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 248/2014 ze dne 26. února 2014, je třeba vykládat tak, že příjemci je zakázáno činit platbu v inkasním systému jednotné oblasti pro platby v eurech (SEPA) závislou na bydlišti plátce v členském státě, ve kterém má sídlo (bydliště) i příjemce.“